

En synodal kirke?

Av Anne Helene Utgaard

(redigert versjon 27. februar 2023)

Helt fra første dag som pave har Frans framholdt at hans hovedanliggende har vært å videreføre implementeringen av Det andre vatikankonsilet. Det har vært til stor glede for katolikker flest og til åpenbar ergrelse for de mest konservative.

Blant alle de viktige spørsmålene som Det andre vatikankonsilet arbeidet med var spørsmålet om kirkens vesen. Tradisjonelt viste man til kirken som bestående av paven, biskoper, prester, ordensfolk og legfolk. Konsilet endret dette ved å formulere at kirken består av Guds folk på vandring, det vil si alle dømte kristne, både legfolk og geistlighet. Pave Frans har uttrykt at han vil snu den tradisjonelle pyramiden helt om slik at legfolket kommer øverst og biskopene og paven nederst som tjenere og ledere for helheten.

I 2021 overrasket han kirken ved å sette i gang et prosjekt som ingen hadde forutsett. Han kunngjorde en universell SYNODE OM SYNODALITET som skulle gjennomføres i alle verdens bispedømmer over en to års periode. Den ble senere utvidet til tre år, dvs fra 2021 til 2024. I Norge har det vært skrevet lite om denne prosessen og i det følgende skal jeg forsøke å formidle noen av de viktigste tingene som har skjedd og skjer på verdensbasis. Først sier jeg litt om hva som menes med synodalitet og dernest litt om den prosessen som er i gang og om hvor langt man er kommet til nå. Videre kommer et avsnitt om hvordan kirken i Tyskland har grepet saken an og ulike reaksjoner på dens valg. Til slutt lufter jeg noen spørsmål om vegen videre.

Hva er synodalitet?

Synodalitet er ikke noe nytt i kirken. Det er ikke en bestemt metode eller arbeidsmåte. Det handler om en væremåte, det vil si om kirkens vesen. Synodalitet betyr å vandre sammen mens vi lytter til hverandre og rådfører oss med hverandre. Hele kirken er Guds folk, men noen er ordinert eller vigset til spesielle tjenester. Et av konsilets hovedanliggender var en radikal oppgradering av lekfolkets rolle på denne vandringen. De skal ikke bare «pray, pay and obey» slik det ofte ble sagt tidligere, men de er på grunn av sin dåp konger, profeter og prester som har mottatt og mottar Den hellig ånd og de har derfor har både rett og plikt til å uttale seg og bli hørt i kirkelig sammenheng. Samtidig ble biskopenes kollegialitet styrket, og

etter konsilet har det jevnlig blitt holdt bispesynoder i Vatikanet. Disse synodene skulle styrke kollegialiteten og samtalen mellom biskopene. Det er legfolket, bispekollegiet og paven som sammen fører kirken framover ved å lytte til hverandre og skjelne hvor veien videre går. Paven har det siste ordet, men det forutsetter at både *sensus fidelium* (de troendes stemmer) og bispekollegiet er blitt hørt. At kirken kan og bør være synodal er ikke noe nytt. Konsilet minnet oss om at vi må fornye oss ved å gå tilbake til kildene for kirkens tro og liv, til oldkirken hvor alle de dømte, uavhengig av tjenester, vandret sammen på veien mot Guds rike. I kirkens første tid var kvinnene aktive deltakere, Dokumentet *Lumen gentium* minner oss om at slik bør det fortsatt være. Det er kirkens sanne vesen og væremåte at de dømte vandrer sammen og lytter til hverandre. Det står i sterk kontrast til den triumfalistiske og hierarkiske stilen som utviklet seg senere og som preget kirken før og etter Det første vaticankonsilet. Det gjør også klerikalismen, det at de som er ordinert får en spesielt opphøyet stilling med stor makt og innflytelse og uten motstemmer, til en uting i kirken. Det betyr ikke at vi ikke trenger biskoper og andre tjenester. Det betyr at vi må bli bedre til å lytte til hverandre.

Nå vil Frans minne oss alle om at den synodale vandringen hvor vi faktisk lytter til hverandre underveis trenger fornyelse og han vil at vi skal dyktiggjøre oss til *felleskap, deltakelse og utbredelse av evangeliet i vår verden i dag*. Vi er alle kalt til å styrke fellesskapet og være medarbeidere i kirkens misjon som er å utbre Guds rike på jorden. For å komme i gang med dette, ba paven alle biskoper i verden om under Den hellige ånds ledelse å sette i gang lokale prosesser i sine bispedømmer i den hensikt at hierarkiet og helt alminnelige katolikker inklusive de som er kommet på avstand fra kirken kunne snakke sammen, lytte til hverandre og dele med hverandre hva de tenker om og forventer av kirken framover og hva de kan bidra med. Paven understreket at dette ikke var en invitasjon til å diskutere kirkens lære, men til under Den hellige ånds veiledning å styrke fellesskapet og deltakelsen i kirkens liv og misjon. Han forberedte oss også på at vi kunne komme til å bli overrasket over hvor Ånden ledet oss. Det skulle vise seg at de fleste biskopene i verden tok imot utfordringen på strak arm mens et mindretall, blant annet Den nordiske bispekonferansen, nølte eller reagerte sterkt negativt.

Prosessen så langt

Det ble laget en tidsplan for dette prosjektet som vel må være den største konsultasjonen som noen gang er gjennomført i verden. Høsten 2021 skulle tiltakene planlegges, og det ble i Vatikanet og ved katolske universiteter produsert mengder av hjelpemidler på mange språk,

både hefter, bøker, videoer og andre digitale verktøy og hjelpemidler. Dette var materiale som biskopene og deres prester kunne forsyne seg av til hjelp i det praktiske arbeidet med gjennomføringen på menighetsplan. Fra februar til juni 2022 skulle alle menighetene arbeide slik det passet best med de lokale forholdene og deretter sende sine rapporter til biskopen, og disse rapportene skulle samarbeides til en rapport fra hver enkelt bispekonferanse og disse skulle sendes til Vatikanet innen 5. august 2022. I denne perioden strømmet nettet nesten over av begeistrede meldinger fra leg og lærd om hvordan prosessen forløp. Mange ga uttrykk for gleden over å få delta og bli hørt, noen stønnet over at det var så mange meninger om mange ting, andre beklaget at det ble alt for dårlig tid til å gå i dybden. Jeg fulgte litt med i prosessen i New Zealand, India og Latin-Amerika, og det var både lærerikt og inspirerende. Samtidig kom det på nettet en jevn strøm av kritikk over den synodale prosessen fra konservativt hold, særlig fra USA.

Høsten 2022 ble alle uttalelsene fra bispekonferansene lest og sammenfattet av en stor gruppe legfolk, teologer, ordensfolk og biskoper som møttes i Italia for en drøy uke. De laget et oppsummerende dokument som fikk tittelen *Utvid ditt telt* som er et uttrykk hentet fra Jes 54, 2. (Norsk bibeloversettelse 2011: Lag større plass i teltet ditt, ...) Her kom en lang rekke ulike anliggender og synspunkter til uttrykk sammen med en dyp takknemlighet og gled over å få ha fått være med på prosessen. Det viste seg at to anliggender som kunne bidra til å gjøre kirken i bedre i stand til å utføre sitt oppdrag ble løftet fram av de fleste bispekonferansene, nemlig spørsmålene om kvinners rolle i kirken, og om kirkens evne til å inkludere alle sine medlemmer, både homoseksuelle, skilte og gjengiftede, enslige forsørgere, folk med ulike begrensninger og de fattige og marginaliserte. Når det gjelder kvinners rolle, var det ulike meninger, noen ønsket at kvinner skulle kunne ordineres til prester eller diakoner, andre var ikke med på dette, men alle syntes å være enige om at kvinner må involveres i beslutningsprosesser på alle nivåer i kirken.

Teksten *Utvid ditt telt* ble videre bearbeidet av biskoper i en samling i Vatikanet samme høst, og slik framkom et dokument som ble arbeidsdokument for neste fase i prosessen, nemlig den kontinentale fasen som besto av synodale samlinger på alle kontinenter.

Den kontinentale synodesamlingen i Europa

I februar 2023 har det vært sju synodesamlinger. Den europeiske samlingen ble gjennomført i Prag med ca 600 deltakere, hvorav 200 fysisk til stede og 400 online. 156 av de 200

frammøtte var representanter fra alle de 39 bispekonferansene så her var det en sterk overvekt av geistlige menn. På podiet satt sju menn.

Tomas Halik, prest og professor i sosiologi ved Karls universitet i Prag, innledet den europeiske samlingen. Her vil jeg i kort trekke fram noen av hovedpunktene i hans innlegg. Han begynte med å slå fast at Kirkens oppgave i verden er å formidle evangeliet. Det forutsetter *inkulturasjon* som betyr at vi må lytte oss fram til hvordan mennesker i enhver kultur og til enhver tid tenker og føler for å kunne nå fram til dem med et budskap de har mulighet for å forstå. Det har kirken gjort til alle tider i mange land og kulturer og dette har bidratt til mangfold i kirkelig kultur i verden. Vi lever i en tid som har gjennomgått enorme forandringer og vi opplever i dag en gjennomgripende sekularisering i stadig flere steder i verden. Denne prosessen har akselerert etter andre verdenskrig. Menneskene tenker og føler annerledes enn for 100 år siden, og vi kan ikke nå fram til dem uten å forstå hvordan de tenker og føler omkring viktige ting i livet. Om vi forsøker å formidle evangeliet slik vi gjorde for 100 år siden, vil vi ikke nå fram. Det vi sier vil ikke gi mening for folk i dag. Derfor må vi med Den hellige ånds hjelp utvikle nye måter å utføre kirkens oppdrag på. Om vi fortsetter som før, vil det føre til *ekskulturasjon* som betyr at vi skiller oss ut fra den kultur vi befinner oss i og murer oss inne i vår egen verden og blir uten betydning for folk flest. Vårt kall er å fornye vår måte å være kirke i verden på for at vi skal kunne bli lys i verden. Det betyr ikke å tilpasse evangeliet til vår tid, men å lytte til tidens tegn. Dette er to vidt forskjellige ting. Konsilet lyttet til og åpnet for en tilnærming til moderniteten, i dag må vi åpne opp og tilnærme oss det mange kaller postmoderniteten med dens pluralitet og sekularisering. Dette betyr at vi må søke etter en ny og dypere forståelse av våre røtter og vår tradisjon. På reformasjonstiden var det avlatshandelen og forholdet mellom kirken og penger, kirken og makt og kirken og legfolket som førte til skisma. I vår tid er det overgrepsskandalen og forsøket på å holde den skjult og maktmisbruk og den usunne klerikalismen som har skapt dyptgående problemer for kirken. Det er på denne bakgrunn at pave Frans har invitert hele Guds folk til ved å vandre sammen (*syn-hodos*) under Den hellige ånds ledelse å lytte til hverandre og rådslå med hverandre om hvordan vi kan omvende oss og komme over i et bedre spor. Han vil transformere en rigid kirke med klerikal makt til et dynamisk nettverk av samarbeidende døpte. Halik mener at pavens ensyklika *Fratelli tutti* skulle kunne få like stor betydning for verden i dag som som Menneskerettighetserklæringen!

Mange av deltakerne i Prag har etterpå uttrykt at det var første gang de fra øst og vest i Europa møttes og lyttet til hverandre. Det var forventet at synspunktene skulle divergere, og det gjorde de. Blant sakene som ble drøftet var også her kvinners roller i kirken og inkludering av alle døpte i kirkens fellesskap, men også overgrepsskandalen og konsekvensene av den samt ledelsesstrukturen i kirken ble grundig drøftet. Og selv om noen var frustrerte over uenighet for eksempel når det gjaldt synet på de homoseksualitet så var tonen etterpå nesten unison: Vi kunne si det vi ville si, og vi lyttet til hverandre! Og det ga mersmak! Men for tyskerne ble det litt slitsom. De ble utsatt for harde angrep fra noen av deltakene,

Etter det synodale møtet fortsatte biskopene med et eget møte og har sendt ut sin kommentar til synoden. Den er generell, men omfatter disse punktene: 1. Utdype synodal praksis, teologi og hermeneutikk, 2. ta opp spørsmål rundt kirkelige tjenester, både ordinerte og ikke ordinerte, og karismene. 3. utforske synodal utøvelse av autoritet, 4. Klargjøre kriteriene for å kunne skjelve (discern) mellom hvilke beslutninger som kan tas på ulike nivåer, 5. ta konkrete og modige beslutninger om kvinners rolle i kirken også med hensyn til beslutningsprosesser, 6. vurdere spenninger rundt liturgien, 7. utvikle forståelsen og viljen til synodalitet igjen, 7. utvikle hele Guds folk evne til synodalitet og særlig til å skjelve tidens tegn, 8. fornye et levende engasjement for misjon og bygge bro over gapet mellom tro og kultur og bringe evangeliet tilbake til menneskers følelser, men mest av alt bli bedre på å vandre sammen med mennesker i stedet for å snakke om dem eller til dem. Ånden kaller oss til å lytte til alle som lider i Europa og verden.

Biskopene nevner ikke noe om drøftingen av overgrepsskandalen og dens konsekvenser, og heller ikke eksplisitt om inkludering av alle de troende uavhengig av seksuell legning eller om de er skilt og gjengiftet eller eneforeldre eller fattige eller på annen måte sårbare eller marginaliserte. Det foreligger enda ikke noen skriftlig rapport fra den synodale samlingen, men den kommer vel.

Uttalelser fra de øvrige kontinentale samlingene foreligger enda ikke i skrivende stund, men det blir svært spennende å studere dem med hensyn til likheter og ulikheter.

Den tyske synodale måten (Der synodale Weg)

Kirken i Tyskland forsøkte allerede for mange år siden å utvikle en synodal væremåte i tråd med tonene fra konsilet, men de fikk det ikke riktig til og la saken på is. Etter at Frans ble

pave har de tatt saken opp igjen og allerede året før paven kunngjorde sitt prosjekt satte de i gang det de kaller Der synodale Weg. Dette skjedde i erkjennelse av at kirken i Tyskland er dypt skadet etter overgrepsskandalen og forsøkene på å dysse den. Millioner av troende har forlatt kirken og oppgitt denne saken som grunn. Arbeidet med fornyelse av synodalitet ble grepet litt annerledes an enn paven senere skulle legge opp til. Frans ville først lytte til hva gudsfolket hadde for bekymringer og tanker om kirkens væremåte og satte derfor i gang sin verdensvide konsultasjon. Kirken i Tyskland som har lang erfaring med legfolkets deltakelse på mange plan, valgte i stedet å bygge direkte på disse erfaringene. En synodeforsamling ble opprettet med et likt antall biskoper og legfolk den har møttes flere ganger og drøftet temaer som de ble enige om som vesentlige for hvordan kirken skal forholde seg i verden i dag: 1. Makt og myndighet og felles deltakelse i ledelse og misjon, 2. Å leve i forpliktende forhold, 3. Presteskaper i vår tid og 4. Kvinner i kirkelige tjenester.

Gjennom flere sesjoner har synoden, delvis gjennom konsensus og delvis ved avstemninger kommet fram til synspunkter som de ønsker å gå videre med. For at noe skulle bli vedtatt ved avstemming måtte det ha minst 2/3 flertall blant biskopene. Vedtakene skulle oversendes til Roma for nærmere vurdering og samtale. Prosessen gikk flytende helt til de skulle ta endelig stilling til kvinners roller i kirken og til spørsmålet om velsignelse av samkjønnede ekteskap eller partnerskap. Sakene var blitt drøftet, men alle hadde tydeligvis ikke sagt hva de tenkte. Det kom som en stor overraskelse da det viste seg at mindre enn 2/3 deler av biskopene kunne godta formuleringene. Det var flertall blant biskopene, men ikke tilstrekkelig stort. Prosessen som fulgte var smertefull, men endte med at alle resultatene ville bli videresendt til Vatikanet med en forklaring til de ikke vedtatte punktene. Dessuten vedtok tyskerne å opprette et permanent synodalt råd bestående av biskoper og legfolk som skulle drøfte kirkens liv videre.

Der synodale Weg har møtt en del kritikk fra flere konservative katolske hold og tonen har vært til dels svært skarp. Vatikanet har også ved flere anledninger ytret seg kritisk, bla på et ad limina møte som de tyske biskopene hadde for kort tid siden i Roma. Det var særlig kardinalene Ouellet og Ladaria som var kritiske og som gikk så langt at de ba tyskerne om å stoppe den tyske prosessen, noe biskopene avviste bla med begrunnelsen at en slik beslutning kunne de ikke ta uten å konsultere hele synoden. Paven grep ikke inn. Noen uker senere kom imidlertid et brev underskrevet av de to kardinalene samt kardinal Parolin, pavens nærmeste medarbeider, og dette brevet var godkjent av paven. Her sies det at Der synodale Weg ikke er

en sann synodal prosess, men en elitistisk arbeidsmåte, og tyskerne oppfordres til å legge om arbeidet.

Det hersker stor tvil om hva som menes med at synoden i Tyskland er elitistisk. Det er et faktum at tyskere er gode til å arbeide effektivt og grundig, og de har både biskoper og ikke minst teologiprofessorer som har betydelige kunnskaper som de kan bringe til bordet. Her skiller de seg nok fra de fleste land. Det er en mulighet for at de på noen områder er blitt grundig misforstått både i Vatikanet og i andre fora. Noen av kritikerne frykter at tyskernes arbeid enten vil påvirke andre land til å gå i samme retning som dem eller rett og slett føre til skisma i kirken. Men fra Tyskland hevdes det at de ikke på noen måte har tatt beslutninger som kan påtvinges andre. De hevder å ha utforsket områder hvor reformer kan bidra til kirkens videre liv i deres land i dag, dvs ut fra tidens tegn i deres land. Det er i siste instans bispekollegiet og paven som tar beslutninger.

De nordiske biskopene har også levert en sterk kritikk av den tyske forståelsen av synodalitet. De bekymrer seg for at tyskerne ikke har tatt med at kirken ikke bare er et folk på vandring, men at den også er et mysterium og Kristi brud. All fornyelse må derfor bygge på «kirkens lære basert på guddommelig åpenbaring og autentisk tradisjon». Man er engstelig for at kirken ikke så mye trenger en forbedring av sin menneskelige organisasjon som en fordypelse i troens mysterier. Det gjelder å ikke følge tidsånden, sier de. De fikk et meget saklig svar fra biskop Bätzing.

All kritikken har gått inn på de tyske deltakerne i synodeforsamlingen, og noen har nylig valgt å forlate forsamlingen av frykt for å komme til å handle på tvers av kirkens lære og autoritet.

Hvorfor møter pavens initiativ og arbeidsmåte så sterk kritikk fra ulike konservative hold?

Motstanden mot pave Frans' synodale prosjekt kan ikke løsrives fra motstanden mot Frans selv. Mye av det han sier og gjør virker oppskakende på mange av dem som er mer opptatt av å konservere enn å fornye kirken. Motstanden mot forandringer og reformer i kirken har minst to solide røtter. Den ene rota er den frykt som alltid vil være tilstede i urolige og kaotiske tidersom vår. Det skjer på alle områder der mennesker lever sammen. Et minimum av trygghet er et grunnleggende menneskelig behov, og for noen fører det til en lengsel etter fasthet og autoritet. Man vet hva man har, men ikke hva man får. Noen ønsker i en slik

situasjon autoritære leder både i samfunnet og politikken, i bedriftslivet og i kirken. Dette er forståelig og allment, men vi vet at når verden forandrer seg nytter det ikke å ønske mer av det som var. Det fører til sekterisme og avstand til det samfunn vi er kalt til å være aktive i. Tiden går aldri bakover. Den tydelige konservative trenden både i politikk og religioner for tiden kan bla forklares med denne frykten. Det hersker en konserverende og tilbakeskuende tidsånd i vår tid. Men en annen rot til engstelse for forandring er frykten for tap av makt og privilegier. De fleste med privilegier, både i kirke og samfunn for øvrig, vil kjempe for å beholde dem. Det kan også være forståelig om enn mindre akseptabelt.

Frykten fra konservativt hold knytter seg særlig til at synodalitet skal kunne komme til å endre kirkens tradisjon og lære. Det gjelder for eksempel syn på seksualmoral med særlig fare for en slags aksept av homofili, men man er også engstelig for at Frans skal svekke Europas og Vestens innflytelse i kirken. Frans oppnevner kardinaler fra de mest overraskende steder i verden, men ikke i Milano og Venezia eller noen flere i USA. Han er overmåte opptatt av de fattige og marginaliserte, noe som kan være utfordrende for biskoper som lever som fyrster i sine luksusboliger. Han holder på med en radikal omorganisering av Vatikanet slik at det ikke fortsetter å være et mellomledd mellom paven og biskopene, men i stedet en institusjon som i åpenhet skal tjene både paven og biskopene.

Ikke minst kan det føles truende når Frans inviterer hele Guds folk til å uttale seg om ting som biskopene i de siste hundreårene har vært vant til å hankses med på egen hånd. Frans er den første paven etter konsilet som forsøker å oppgradere legfolkets rolle i kirken i tråd med konsilets dokumenter og med praksis i kirkens tidlige tider. Et annet moment er at mange konservative vil hevde at en sann kirkelig fornyelse må handle om en fordypelse av troen og forholdet til kirkens herre som er Kristus. Det er nok riktig, men det er vanskelig å se at det skulle stå i veien for å arbeide med vår væremåte og våre systemiske utfordringer. Derfor vil nok mange hevde at dette argumentet forsøker å tilsløre at mye dreier seg om makt. Det er også uttrykk for at noen ikke ser at kirkens væremåte i seg selv er en presentasjon av evangeliet. Den kan være et lys i verden, eller den kan ved sin væremåte og organisasjon framstå som noe som ikke skinner og slett ikke trekker mennesker til Gud.

Kort tid før han døde skrev den konservative kardinal Penn en artikkel i *Spectator* hvor han beskrev pavens synodale prosjekt som et giftig mareritt og omtalte det som new age og nymarxistisk. Litt senere kom det fram at han også var forfatteren av et notat utgitt i mars

under pseudonym, *Demo*. Her hevder han at mange mener at pave Frans er en ulykke, ja en katastrofe for kirken. Dette var for øvrig Frans klar over da han forrettet Penns begravelse og omtalte ham ved hans beste sider. Han har tidligere snakket om medarbeidere som smiler velvillig, men som også dolker en i ryggen.

Og Penn var ikke alene. Tidligere leder av Troskongregasjonen, kardinal Georg Müller kom nylig ut med en bok som oser av forakt for Frans. Vi vet fra tidligere at de de mest konservative representerer en ikke så stor gjeng, men det er en meget viljesterk og talefør gjeng. Det er avslørt at noen av dem forbereder neste konklave i håp om å forhindre at det blir valgt en ny reformvillig pave.

En vanlig forskjell mellom mange konservativ og progressive mennesker, både når det gjelder kirke og teologi og politikk og andre områder, er at man fra konservativt hold stadig bruker deduktiv tenkning i sin argumentasjon og sine begrunnelse. Det vil si at de begynner med lover og regler og tradisjon som de vurderer handlinger og reformer opp mot. Da blir det begrenset rom for nytenkning. Progressive mennesker på ulike arenaer tenker derimot mer induktivt. De begynner sin tenkning med erfaringer fra det vanlige livet og søker å løse problemer ut ifra disse. Det kan ende med at en oppdager at noen normer bør endres. En av konsilfedrene, teologen Yves Congar, var opptatt av dette. Disse to måtene å tenke på vil følge menneskeheten til alle tider, og derfor er dialog, det å lytte til hverandre for å forstå, så uendelig viktig. Ekte synodalitet kan bidra til at ulike syn kan drøftes i et minimum av gjensidig respekt.

Den synodale prosessen i Norge

De nordiske biskopene, dvs Den nordiske bispekonferanse, viste til å begynne med ikke noen stor begeistring for pavens synodale prosjekt. I mai 2021 uttalte de at forholdet mellom geistlighet og legfolk fungerer bra i våre land og at selv om mange legfolk er aktive så vil de ikke gjerne snakke så mye eller delta i samtalegrupper. Det kom et par generelle artikler om synodalitet i St. Olav, men ingen informasjon om en planlagt plan for menighetene i Norge. I Sverige derimot ble det lagt ut informasjon og en plan for arbeidet som ble fulgt opp i menighetene. Ut fra deres rapporter ble det utarbeidet en svensk rapport. Senere ble det utarbeidet en nordisk rapport som ligger på nettet. Jeg har ikke kunnet avklare hvordan den er blitt til selv om jeg både har kontaktet kirken sentralt og ringt rundt til aktive katolikker rundt omkring i Norge og Danmark. Det er mulig at Pastoralrådet i Oslo har arbeidet med saken,

men det er så fall ikke i tråd med pavens intensjoner. Han ville at mange kristne, unge og gamle, kvinner og menn, aktive og folk som er kommet på avstand fra kirken, skulle komme sammen og lytte til hverandre. Noen enkeltmenigheter har latt seg inspirere av pavens tanker. På OVEKs seminar den 3. mars vil sokneprest Ragnar Leer-Salvesen orientere om hva de har tenkt og gjort i St. Halvard menighet i Oslo. Og sr. Madeleine Fredell vil snakke om kvinnespørsmål som har vært tatt opp i løpet av synoden rundt i verden.

Hvor går veien vider?

Det har vært vekslende oppslutning om den synodale prosessen som pave Frans tillyste. Jeg har tidligere nevnt at mange konservative biskoper har vært mer eller mindre skeptiske til initiativet. Andre steder har oppslutningen vært overveldende som for eksempel i de arabiske landene hvor 150 000 mennesker i de to ganske små bispedømmene som finnes der har deltatt. I USA med mange millioner katolikker har derimot bare ca 700 000 deltatt. I byen Manchester deltok 16 000 engelske katolikker. Norge vet vi som sagt ikke noe om.

I Latin-Amerika var oppslutningen stor og begeistret. Her hevdes det også at når paven har satt i gang dette prosjektet, må det sees på bakgrunn av hans latinamerikanske erfaringer. Her har en synodal væremåte kjennetegnet kirken i lang tid, sier de. Det kan nok ha noe med frigjøringsteologien å gjøre.

Det neste som skal skje er en synode høsten 2023. Vil det bli en ren bispesynode som vanlig, eller vil også legfolk bli invitert til å delta? I alle fall vil synodens faste sekretær, Nathalie Becquart, delta med stemmerett. Hvordan arbeidet blir lagt opp etterpå vet vi ikke, men prosjektet skal videreføres og avsluttes med synoden i Vatikanet høsten 2024. Men det synodale prosjektet er kun en begynnelse og ikke en prosess som blir fullført med denne synoden. Det som står på spill underveis er spørsmålet om hva det betyr å være kirke i dag. En synodal kirke vil alltid være en dynamisk kirke hvor gudsfolket stadig lytter til hverandre og hjelper hverandre videre på pilegrimsveien, men ingen er i tvil om at det kommer til å ta tid å få til dette. Det er mye som er uklart omkring veien videre.

Det er også litt uklart hva som er oppnådd til nå, men fra alle kontinentalsynodene rapporteres det om en genuin glede over ekte møter mellom mennesker på ulike nivåer og mellom ulike erfaringer og synspunkter blant de troende. Det har utviklet seg en økende erkjennelse av at enhet ikke forutsetter enighet, men at enhet og mangfold hører sammen og skaper kreativ spenning som kan føre kirken framover. Mange uløste problemer er løftet fram, Blant dem

framstår kvinners roller og tjenester og viljen til en mer inkluderende kirke som de mest framtreddende. Det er også kommet fram mange synspunkter på kirkens lære om seksualitet og ønsker om å revidere den. Men hvordan skal det arbeides med lærespørsmål?

Det kommer til å ta lang tid å snu kirken til å bli i sannhet synodal. På den annen side kan det nok bli vanskelig å stoppe den prosessen som er kommet i gang. De millioner av katolikker som har deltatt er både akademikere, teologer, geistlige, folk som har overlevd sexmisbruksskandalen, forkjempere for nye roller for kvinner i kirken og mennesker med LHBQ+ bakgrunn og ellers alle slags legfolk. De vil nok ikke godta et skritt tilbake til den tiden da det ikke engang var lov til å snakke høyt om mange emner. Vi har stor grunn til både å takke og be om at den synodale prosessen må føre oss nærmere både Gud og hverandre og verden. Det gjenstår å finne på hvilke måter en synodal kirke, en synodal væremåte, kan utvikles i bispedømmer over hele jorden. Det vil være en stor vinning om tanken om enhet i mangfold kan bli en felles verdi til glede og oppmuntring. Alle behøver ikke å gjøre alt helt likt. Det finnes både universelle og lokale tidens tegn som kirken må forholde seg til. Det har vi tradisjon for. Da vatikankonsilet gjenopprettet det permanente diakonater ble det gjort frivillig. Den enkelte bispekonferanse kunne selv velge om de ville benytte seg av det. Og det er nødvendig at alle parter innser at både åndelig fornyelse og strukturelle reformer kan bidra til å gjøre kirken bedre i stand til å fullføre sitt oppdrag, sin misjon, i verden.

Lett revidert 24.02.23

Anne Helene Utgaard

Kilder

Til denne artikkelen har jeg aller mest brukt kilder på nettet. Her er noen av de viktigste;

National Catholic Reporter ncronline.org

(uavhengig amerikansk)

America Magazine amagazine.org

(utgitt av jesuittene i USA)

Commonweal magazine commonwealmagazine.org

(uavhengig katolsk)

La Croix International (på engelsk) international.la-croix.com

(uavhengig fransk/asiatisk)

Den katolske kirke i Norge katolsk.no

Den katolske kyrkan i Sverige	skr.org
Den nordiske bispekonferanse	katolsk.no/organisasjon/nordisk-nordiske - bispekonferanse
Den katolske kirke i Tyskland	katolisch.de
Vatikanets nyheter	vaticannews.va
Religion digital (kirke-nyheter på spansk)	religiondigital.org
Wir sind Kirche (tysk reformbevegelse)	wir-sind-kirche.de